

PRAHA KUBISTICKÁ

Je to záhada, kterou se snaží znalci moderního umění rozluštit přes sto let. Počátkem 20. století v Praze, místy i v Čechách, došlo ke zcela ojedinělým snahám zakomponovat **kubismus**, poslední vážně míněný avantgardní umělecký směr, rovněž do architektury. Nikde jinde v Evropě se nic podobného nepříhodilo. Mezi léty 1900 – 1914 se totiž domů vrátila řada talentovaných studentů z Vídně, ale i mladí umělci, kteří načerpali zkušenosti v Mnichově nebo Paříži. Obdivovali kubismus jako zcela nový pohled na svět i život. Inspiraci jim poskytly spřízněné duše jako Pablo Picasso nebo Georges Braque. Zároveň hledali nové cesty, aby se oprostili od zbožné úcty vůči dosavadním tuzemským vzorům.

Přestože to byla velmi krátká epizoda, jen v naší metropoli během let 1909 – 1912 a následně v letech 1918 – 1925, kdy se v souvislosti se vznikem samostatné republiky hledal „národní“ sloh, bylo v tomto duchu postaveno téměř padesát domů. Tvůrci je navíc dokázali překvapivým způsobem začlenit do historického kontextu města, do ucelené řady stavebních slohů, které určují neopakovatelný genius loci ulic a náměstí. Většina z těchto domů dodnes stojí a přitahují zaslouženou pozornost. Řada našich i zahraničních obdivovatelů pražské kubistické architektury se denně zastaví také v jediné kubistické kavárně na světě **Grand Café Orient** v domě U Černé Matky Boží.

K nejvýznamnějším osobnostem kubismu u nás patří

- **Josef Gočár** (1880 v Semíně u Přelouče – 1945) - projektovat např. dům U Černé Matky Boží a v roce 2000 byl označen za nejvýznamnějšího českého architekta 20. století
- **Pavel Janák** (1882 v Praze – 1956 v Praze) – věnoval se zejména rekonstrukcím budov i celých městských částí a v roce 1936 byl po Josipu Plečnikovi jmenován architektem Pražského hradu
- **Josef Chochol** (1880 v Písku – 1956)
- **Vlastimil Hofman** (1884 v Jičíně – 1964 v Praze) - projektoval např. Jiráskův, Štefánikův nebo Nuselský most, Židovský (Dětský) ostrov atd.

Praha 1–Staré Město

spojnice náměstí Jana Palacha a Klárova

Brod v místech současného Mánesova mostu sloužil kupcům již v 10. století a byl součástí jedné z nejvýznamnějších obchodních tras v Evropě. Začínala kdesi v království León na Pyrenejském poloostrově a končila v Krakově, možná ještě dál. Právě Klárov a tzv. Rejdiště v naproti vznikajícím Židovském Městě se staly první možností, jak bezpečně překročit Vltavu. Původní dřevěnou lávku nahradila v letech 1868–1869 tzv. Rudolfova lávka, pojmenovaná podle korunního prince, syna Františka Josefa I. a císařovny Alžběty Bavorské, přezdívané Sissi.

Tento visutý můstek, jemuž se rovněž říkalo Železná nebo „řetězová“ lávka, bez větších oprav fungoval až do roku 1912, kdy začala výstavba kamenného mostu. Z urbanistického hlediska, především ve vztahu k panoramatu Pražského hradu, se jednalo o komplikovanou lokalitu. Výstavbu měl na starosti mostní odbor Stavebního úřadu pražského magistrátu, pod plány byl podepsán jeho přednosta, architekt Mečislav Petrů. Po pravdě řečeno, na projektu se významným způsobem podíleli ing. Alois Nový a ing. František Mencl, dodnes oslavovaný architekt, jenž ovlivnil současnou podobu Prahy. Plány byly několikrát změněny. Zřejmě z finančních důvodů se roku 1912 ustálily na tom, že most na čtyřech klenbách bude vybudován z betonu se železobetonovými prvky a kámen se použije pouze na průčelí a římsy.

Samojediné autorství architekta Mečislava Petrů bylo už dávno zpochybněno i proto, že se Stavebním úřadem spolupracovali také nadšení příznivci nejmodernějšího uměleckého stylu, kubismu, architekti Pavel Janák, Josef Hofman a Josef Chochol, tehdy zřejmě bez práce. Nejspíš právě oni přizvali k sochařské výzdobě v podobě figurálních vlysů s náměty ze života vltavských plavců Františka Bílka (střední pilíř), Josefa Mařatku (sousední návodní pilíře) a Jana Štursu (krajní pilíře s reliéfy Krásno a Umění). Kdo vytvořil kubisticky laděné zábradlí sloupů veřejného osvětlení, bohužel nevíme.

Naštěstí se podařilo dohledat tvůrce mimořádně zdařilých fontán po obou stranách staroměstského nájezdu na most, které byly

Mánesův most byl plným právem zvěčněn i na československých poštovních známkách. Náleží k atraktivním památkám města mimo jiné díky vyváženosti celku i zdobných detailů. Ostatně to zaručoval dlouhý seznam umělců zvučných jmen, kteří se na jeho výstavbě podíleli. Pro úplnost: je 186 metrů dlouhý a 16 metrů široký.

poprvé spuštěny 22. června 1925. Hranaté, kubisticky formované kašny vytvářely pomyslnou pyramidu a mělké bazénky se zdobnými prvky diamantového lomu plnila voda z chrličů, které měly odlišnou podobu lidské hlavy. Autorem odvážného díla, přímo kamenné symfonie kubismu, byl sochař **Emanuel Halman** (1873–1945). Tento žák Josefa Václava Myslbeka se mimo jiné stal společně s dalším, neméně slavným sochařem Ladislavem Šalounem tvůrcem legendárního antického trojspřeží, tzv. trigy, se sochou bohyně Niké na střeše Národního divadla, které nahradilo původní sousoší zničené při požáru budovy. Halmanovy portrétní bysty jsou rovněž k vidění v Panteonu Národního muzea. Je obdivuhodné, s jakou elegancí a originalitou dokázal padesátník opustit pozici klasika, „národního“ umělce, a vytvořit u Vltavy nevelké, ale obdivuhodné dílo.

Most byl dokončen na jaře 1914 a po červnovém sarajevském atentátu mu bylo přisouzeno jméno arcivévodě Františka Ferdinanda. Politicky motivovaný záměr se neujal, neboť následník trůnu nebyl zrovna oblíben, a navíc byl spojován s vypuknutím první světové války. Už v jejím průběhu se projektovaná stavba označovala jako Nový most u Rudolfiny. Roku 1920 byl definitivně přejmenován na Mánesův most.

Praha 1–Staré Město
Staroměstské náměstí

S postupující asanací Josefova na přelomu 19. a 20. století v severozápadní části Staroměstského náměstí vznikala bulvár pařížského typu. Původní název Mikulášská třída byl v roce 1926 změněn na Pařížská ulice. Při jejím budování se však na rohu, u paty kostela sv. Mikuláše, hromadily sutiny a odpadky. V rámci úprav prostoru byl schválen projekt novorenesanční kašny. Podle návrhu architekta Rudolfa Kříženeckého vznikla roku 1906.

Pískovcovou nádrž ve tvaru trojlístku ve středu zdobil profilovaný sloupek se třemi propletenými delfíny z dílny zakladatele českého moderního sochařství, tehdy pětadvacetiletého Jana Štursy (1880–1925). V těchto místech překvapivým, nicméně vkusným doplňkem se stala jednoduchá **kubistická mříž** kolem kašny. Pochází z roku 1912 a je připisována jednomu z mladých spolupracovníků Stavebního odboru pražského magistrátu, architektu a staviteli Josefu Chocholovi.

1

Dům U Černé Matky Boží (též U zlaté mříže)

Praha 1–Staré Město
Celetná 34/569, Ovocný trh 19

Přestože se o ryzosti architektonického stylu této budovy občas vedou spory, jedná se o nejznámější pražskou, ale zřejmě i evropskou kubistickou stavbu. Velkoobchodník s látkami František Josef Herbst projektem multifunkčního domu pověřil koncem roku 1910 **Josefa Gočára**. Jedenatřicetiletý architekt ho patrně zaujal svým pojetím obchodního domu Wenke v Jaroměři a vilou pro tehdejšího ředitele administrace Lidových novin Karla Jaruška v Brně-Králově Poli. Prestižní objekt na starobylé Královské cestě byl sám o sobě výzva, navíc bylo zadání investora mimořádně složité, zřejmě i proto vsadil na mladíka, který nebyl poznamenán „zkušenostmi“ při nekonečném vyjednávání s pražským magistrátem a tehdy mocným Klubem Za starou Prahu. Úředníci stanovili nekompromisní podmínky, které do značné míry oklešťovaly tvůrčí rozlet. Zásadní požadavek zněl:

„Ve svém měřítku a celkovém řešení starobylé prostředí nesmí novou budovou být nijak rušeno.“

Postupně přibývaly další, například:

„Jest třeba, aby fasáda byla ve slohu moderním jako výraz názorů architektonických dnešní doby a jako dílo sloužící moderním požadavkům.“

Novostavba měla nahradit dva pozdně barokní domy. Dostala název podle sošky Černé Panny Marie, která byla umístěna za zlatou mříží na jednom z objektů. Kdysi patřil rytířskému rodu Granovských, pohádkově bohatým výběrcím povinného cla v nedalekém Ungeltu, kde se museli hlásit všichni cizí kupci směřující do Prahy. Josef Gočár si s předložením první verze architektonického návrhu pospíšil a jednání probíhala už v polovině roku 1911. Kritický rozbor připravil vedoucí představitel konzervativního křídla Klubu Za starou Prahu, autor několika knih o starobylém vzhledu města, c. k. konzer-

vátor dr. Luboš Jeřábek, který byl postrachem všech stavitelů. Výhrady tak význačné osobnosti městská rada přijala bez výhrad: okna jsou příliš velká, římsa hřmotná, sloupky mezi okny moc hranaté, střecha málo šikmá a soška Panny Marie umístěná příliš vysoko.

Zřejmě chtěl začínajícího architekta odradit, jenže ten se nevzdal a projekt během pár měsíců přepracoval. Překvapivě ho rozšířil o další kubistické prvky jako lomená průčelí i okna, stupňovitou mansardovou střechu, kubisticky tvarovaný vchod i balkonové zábradlí. Tentokrát byl návrh schválen, a to poměrně rychle. Údajně k tomu přispěla skutečnost, že se vedení Klubu Za starou Prahu ujala skupinka mladých architektů a teoretiků urbanistiky s moderními názory na památkovou péči. S výstavbou se začalo okamžitě a 25. července 1912 byla první významná pražská stavba v duchu kubismu zkolaudována.

Josef Gočár dům koncipoval na půdorysu pětiúhelníku. Šestiosé lomené průčelí rozčlenil jednoduchými římsami mezi patry a balkonem. Sošku Černé Matky Boží s Ježíškem usadil hned nad římsu obchodů v přízemí. Konstrukci tvořil železobetonový skelet, jímž rozvolnil vnitřní prostory. V suterénu byla původně vinárna, v přízemí vyhlášený obchod s textilem, konfekcí a módním zbožím a v prvním patře jediná kubistická kavárna na světě Grand Café Orient, zařízená masivním černým nábytkem, stylovými tapetami a lustry, které rovněž navrhl Josef Gočár. Další patra zabíraly kanceláře, podkrovní byt a úřadovna správce a na půdě byla prádelna. Jednotlivá podlaží propojilo schodiště zdobené kubistickými motivy.

Originální Gočárova stavba na mystickém místě okouzila i Jaroslava Seiferta, který se o ní zmiňoval v *Modlitbě na chodníku*, kterou zařadil do své básnické sbírky *Město v slzách* (1921). Uvádíme krátký úryvek:

*Zamyšlen došel jsem na roh Ovocného trhu a Celetné
a kleknuv na chodník,
své oči zdvih jsem k černé Matce boží,
jež tu stojí
a nad mojí hlavou drží ruku svoji
a modlil jsem se:
Panno Maria,
když už je nutno, abych umřel taky já,
nedej, bych umřel jako ten pes (...)*

Dům U Černé Matky Boží je geniální ze všech možných hledisek. Jeho architekt Josef Gočár se vkusně vypořádal s požadavky investora, obchodníka Františka Herbsta, i s věčnými připomínkami pražského magistrátu. Zřetelně si totiž uvědomoval, že má k dispozici historicky cenný prostor, téměř uprostřed Starého Města pražského.

Na místní i dobové poměry byl dům U Černé Matky Boží přijat velmi příznivě, obsáhle o něm psal bulvární i odborný tisk, pozornost mu věnoval i prestižní vídeňský časopis *Der Architekt*. Josef Gočár zkrátka vytvořil dílo, které mu změnilo život. Stal se vyhledávaným architektem, zakázky se jenom hrnuly a natrvalo se zapsal do dějin architektury.

Po první světové válce kavárnu i obchody nahradila banka a po roce 1948 v domě sídlil národní podnik Výstavnictví. Začátkem devadesátých let minulého století prošel celkovou rekonstrukcí a byl uveden do původního stavu.

Lucerna u Adamovy lékárny

Praha 1–Nové Město

Václavské náměstí 8/775

zezadu Jungmannovo náměstí 14

Adamova lékárna na Václavském náměstí byl v zásadě obytný dům postavený v letech 1912 až 1913 na nevelké parcele s dodnes zachovanými středověkými sklepy. Je názornou ukázkou kombinace pozdní secese s prvky kubismu.

Významný pražský stavitel Matěj Blecha si vybral mladého, talentovaného kresliče **Emila Králíčka** po jeho návratu z praxe na výstavbě umělecké kolonie hesenského velkovévody v Darmstadtu. Původně pro svého chlebodárcе navrhoval fasády ve stylu tzv. rostlinné secese, později se zhlédl v geometrii i moderně, aby přes kubistickou epizodu realizoval své vrcholné dílo ve stylu art deco. Odborníci o něm soudí, že byl fenomenální eklektik, který dokázal jedinečným způsobem zpracovat detaily pomocí různých výrazových prostředků. Postupně se vypracoval na hlavního projektanta firmy, následně si založil vlastní ateliér a patrně kvůli ekonomickým potížím nebo rodinným sporům spáchal sebevraždu.

Když si Emil Králíček v *Uměleckém měsíčníku* přečetl Janákovu stať *Hranol a pyramida*, podivuhodný, byť nepraktický architektonický kubismus ho prudce zaujal. Nebyl však tak radikální jako někteří jeho vrstevníci, a tak na svých projektech aplikoval pouze kubistické prvky. V tomto duchu navrhl například kamenné dekorativní vázy na schodišti Adamovy lékárny.

Ikonou jedinečného kubistického stylu se stala zdánlivá drobnost, a to lucerna, kterou tvořily na sebe postavené komolé jehlany

Emil Králíček
(1877–1930)

Sloup pouliční lucerny i vlastní osvětlovací těleso na Jungmannově náměstí se staly symbolem kubismu. Dnes stojí věrná replika na původním, ale bohužel vydlážděném místě, neboť travnatý ostrůvek pohltila pěší zóna.

---

zdobené jednoduchým dekorem, střídavě žlábkovanými a hladkými trojúhelníky. Také vlastní osvětlovací těleso z kovu a skla má kubistický tvar. Při projektování Adamovy lékárny totiž pražský magistrát nařídil zkulturnit velmi zanedbané zákoutí u zadního traktu budovy vedoucí na Jungmannovo náměstí. Roku 1912 tedy opravili poškozenou dlažbu, rovněž zeď s portálem malé zahrádky za kostelem Panny Marie Sněžné a podle projektu Emila Králíčka byl nad původní branku umístěn cenný gotický tympanon z roku 1347. Jelikož místo tonulo ve tmě, architekt se rozhodl pro komorní osvětlení. Na dochovaném nákresu je zachycena celá adaptace prostoru, včetně přihlížejícího výčepního z nedaleké hospody U Pinkasů.

Původní lucerna po léta chátrala a dnes stojí na Jungmannově náměstí její přesná kopie. Při budování pěší zóny počátkem osmdesátých let minulého století bohužel zmizely travnaté ostrůvky s cihlovými obrubníky, a tak se jeden z obdivovaných symbolů pražského kubismu tyčí přímo z vydlážděné plochy. Opravený originál lucerny je ve sbírkách Galerie hlavního města Prahy.

Praha 1–Nové Město
Jungmannova 30/748

Jan Kotěra (1871–1923)

Dílo nejvýznamnějšího představitele naší moderní architektury Jana Kotěry do knihy o českém kubismu zdánlivě nepatří. Vznikalo v letech 1912 až 1913, tedy ve stejné době, kdy byla dokončena nejslavnější stavba jeho žáka Josefa Gočára – dům U Černé Matky Boží. Zřejmě tehdy na domácí scéně probíhal nevyhlášený, ale o to zřetelnější souboj mezi geometrickou modernou a příznivci kubismu. Zatímco Jan Kotěra nikdy nepodleh vábení originálního pojetí, jeho mladší souputníci a žáci teprve po několika letech zjistili, že kubistická architektura je sice zajímavá, nicméně neskýtá možnost dalšího vývoje.

Přestože **Jan Kotěra** nebyl kubistický architekt, není snad příliš troufalé tvrdit, že bez jeho vlivu by tento styl nevznikl. Narodil se v Brně roku 1871 jako mladší syn učitele kreslení. Po maturitě na Odborné škole stavitelské v Plzni absolvoval praxi v projekční kanceláři ing. Freyna, který pracoval i pro barona Mladotu ze Solopysk. Oba rozpoznali mladíkův mimořádný talent a stali se mecenáši jeho dalšího studia na vídeňské Akademii výtvarných umění, kde právě nastoupil uznávaný profesor Otto Wagner. Student se osvědčil a v šestadvaceti letech získal za projekt tunelu pod kanálem La Manche prestižní Římskou cenu, spojenou se stipendiem v Pallazo Venezia v Římě. Díky tomu během roku 1898 procestoval Itálii a po návratu dostal nabídku vyučovat ve speciální škole dekorativní architektury na pražské Umělecko-průmyslové škole. Očekávalo se od něho, že vnese svěží vítr do zatuchlých místních poměrů.

Bohužel jeho stavitelská prvotina, tzv. **Peterkův dům** (Praha 1, Václavské náměstí 12/777), nespĺnila přehnaná očekávání. „Zachránce české architektury“ správně tušil, že by s vídeňskou secesí doma neuspěl, a tak zvolil její belgicko-francouzskou variantu. Stejně však tvrdě narazil. Konzervativní veřejnost projekt jednohlasně odsoudila s tím, že vnesl „ohavnou módu zneprátené Vídně do Prahy“. Vše,

čemu dosud věřil, bylo zpochybněno. Jeho koncepce vyloučit všechny zbytečné historické elementy se nesetkala s pochopením. Přestože byl roku 1910 jmenován profesorem nově vytvořené speciální školy architektury na Akademii výtvarných umění, na další větší samostatný projekt čekal skoro třináct let.

Svoji architektonickou vizi obhájil až při projektování obchodního domu zvaného Mozarteum pro nakladatele hudebnin Mojžíra Urbánka. Tato strohá stavba geometrické moderny, která vstoupila do dějin české kultury, se od všech okolních výrazně lišila vysokým obdélným průčelím završeným trojúhelníkovým štítem. Byla působivá také tím, že fasáda patro po patře „ustupovala“ do hloubky budovy. Pilíře v přízemí zdobily ženské figury z ateliéru sochaře Jana Štursy, zatímco fasáda horní, obytné části byla obložená cihlami.

Konstrukce domu uzavřená do železobetonového rámu umožnila otevřít přízemí do ulice a propojit ho s koncertní síní až pro čtyři sta posluchačů. Pikantní je, že hlavice nosných pilířů jsou kubisticky formované; možná je Kotěrovi někdo nenápadně podstrčil. Provoz sálu zahájil koncert Emy Destinnové, svého času v něm vystupovali Arthur Rubinstein, Edvard Grieg, přednášeli zde Le Corbusier nebo Rudolf Steiner.

Ve třicátých letech minulého století byl sál s nejlepší akustikou v Praze přestavěn na divadlo a jako první režisér zde působil Emil František Burian s avantgardním divadlem D34. Mozarteum se stalo jedním z nejvyhledávanějších středisek intelektuálního i uměleckého života Prahy první poloviny 20. století. V roce 1948 byl koncertní sál přebudován na nahrávací studio firmy Supraphon. Po roce 1991 se celý dům ve zbědovaném stavu vrátil do rukou původních majitelů, rodiny Urbánků, a po dlouhé rekonstrukci se opět oživil jeho dávný lesk.

Budova Mozarteia v Jungmannově ulici je neprávem považována za typický příklad klasického kubismu. Její tvůrce Jan Kotěra však projekt paláce zpracoval v duchu architektonické moderny a jako ukázkou „poetiky konstrukce“ podle učení Otto Wagnera, svého profesora na vídeňské Akademii výtvarných umění. Objekt byl dokončen v roce 1913 a následně se v něm paradoxně konalo několik výstav kubistických malířů.

Palác Adria

Praha 1–Nové Město,

Jungmannova 31/36, též Národní 40/36

Ve dvacátých letech minulého století Státní regulační komise doporučila ke zbourání Thunovský palác v Jungmannově ulici, a to s poněkud kuriózním zdůvodněním: údajně stínil výhledu na slavný gotický chrám Panny Marie Sněžné. Uvolněný prostor koupila italská

pojišťovací společnost Riunione Adriatica di Sicurtà. Pražský magistrát stanovil

obzvlášť přísné podmínky, proto pojišťovna zřejmě z taktických důvodů oslovila nejznámějšího pražského architekta německé národnosti Josefa Zaschea. Jím předložený návrh však nebyl schválen a v následně vyhlášené soutěži roku 1922 vyhrál Pavel Janák, byť ve svém projektu použil některé Zascheovy nápady.

Stavba probíhala v letech 1922 až 1925 v tehdy módním stavebním slohu národního rondokubismu. Na lichoběžníkovém půdorysu vyrostl palác o osmi podlažích se dvěma schodišti a páternostery. Fasádu zdobily stylizované rostlinné motivy, obloučkové i trojúhelníkové římsy a kruhové terče mezi okny. Horní patra jakoby ustupovala do nitra budovy, takže vzbuzovala dojem mohutných věží s cimbuřím, téměř podle vzoru severoitalských renesančních paláců. Mnozí se dokonce domnívají, že Pavel Janák s ohledem na italské investory záměrně odkazoval na proslavený gotický palác Palazzo Pubblico v centru Sienny, údajně jeden z nejkrásnějších v Itálii.

Portál do Jungmannovy ulice zkrášlovaly mramorové sochy Námořníka s parníkem coby symbolu Terstu a Žnečky s miniaturou Prašné brány na počest Prahy ze sochařské dílny Karla Dvořáka. Na fasádu druhého patra byly umístěny sochy Bohumila Kafky, které představovaly božstva Merkura, Peruna, Demeter a Parku. Terasu směřující do Národní třídy zdobily mramorové postavy dívek od Otto Gutfreunda a do středu průčelí bylo na římsu parapetu umístěno kovové sousoší Adrie neboli Mořeplavby od Jana Štursy. Pravděpodobně se jedná o největší galvanoplastickou sochu na světě, tedy naprostý technologický unikát.

Interiér budovy architekt pojal velmi luxusně, tedy obložení různovohnědým rakouským mramorem, na stěnách i svítidlech zářila mosaz a mramorovou mozaiku na podlaze navrhl v tehdy obvyklé červeno-modro-bílé barevné kombinaci.

Přestože je palác Adria pokládán za ryzí příklad národního rondokubismu a jeho tvůrce se snažil respektovat ráz pražské architektury, mladí příznivci funkcionalismu nešetřili kritikou. Budovu odsoudili jako „přeplácaný dort“, jehož kvalitu zničilo množství použitých „ingrediencí“. V očích veřejnosti se tak změnil v piškot bez chuti. Původem švýcarský architekt, urbanista, malíř a zakladatel moderní architektury Le Corbusier, který v době dokončování paláce v protějším sále Mozartea přednášel, palác s lehkým pohrdáním označil za „masivní stavbu asyrského charakteru“. Je však pravděpodobné, že palác zaujal Rudolfa Steinera při koncipování antroposofické architektury, neboť i ten koncem dvacátých let minulého století v blízkém Mozarteu vystoupil.

Unikátní pohyblivá hlava od Davida Černého

V rámci nově vybudovaného obchodního a kancelářského komplexu Quadrio na Národní třídě vzniklo také umělecké dílo, které ztvárňuje hlavu známého spisovatele Franze Kafky.

Samotným autorem není nikdo jiný než kontroverzní umělec David Černý, který vycházel z obdobného stylu svých předešlých děl. Český umělec David Černý si tak na své konto připsal další originální dílo, které bude zdobit pražský prostor.

Mobilní plastika znázorňující hlavu Franze Kafky se skládá celkem ze 42 pater a váží téměř 40 tun. Tento umělecký skvost se kromě originální vizuální stránky také sám pohybuje. Pohyblivost závisí na motorových modulech, které jsou propojeny kabely.

Jedenáctimetrová hlava Franze Kafky se tak stala součástí nového veřejného prostoru, který byl vybudován spolu s nedávno otevřeným obchodním komplexem Quadrio.

Praha 1–Nové Město

Spálená 4/82

O stavbu nájemního domu s obchody v přízemí na atraktivním místě v centru města, na nároží Spálené a Lazarské ulice, mělo na přelomu 19. a 20. století zájem několik tvůrců. Zvítězil návrh ve stylu pozdního historismu rakouského architekta Friedricha Ohmanna, ovšem již zahájená stavba byla – snad v polovině roku 1912 – zastavena a dvorní architekt Blechovy stavební firmy **Emil Králíček** projekt domu Diamant přepracoval v secesním a kubistickém stylu. Definitivní podobu schválil a žádost o kolaudaci podal v září 1913 až nový majitel, nadšený příznivec všeho nového, advokát Adolf Hoffmeister, otec stejnojmenného slavného spisovatele, malíře a uznávaného diplomata.

Novostavba vyvolala vlnu odporu památkářů i konzervativních představitelů Klubu Za starou Prahu, které popudilo zejména kubistické orámování plastiky sv. Jana Nepomuckého vedle domu a v těsném sousedství kostela Nejsvětější Trojice. Socha původně stála v barokní nise, kterou přestěhovali do zahrady a umístili do ní kašnu. Bouřlivé diskuse o odstranění „neschválené provokace“ ukončila až válka a po ní vášně ochladly.

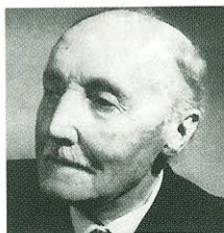
Název Diamant je výstižný, neboť Emil Králíček osadil fasádu z umělého kamene zdobnými „diamantovými“ krystaly, ať už to byly vázy na atice, okna nebo arkýře. Výzdobu ozvláštnila dvojice postav v kubistickém stylu od sochaře Antonína Waiganta (1880–1918), který byl svého času vyhledávaným interiérovým architektem a sochařstvím se zabýval jen okrajově v rámci stavebních projektů svých přátel. Dnes už je téměř zapomenutý, na rozdíl od svého mladšího bratra Bohumila Waiganta, slavného architekta geometrické moderny.

V domu Diamant se objevila i řada dalších kubistických prvků, například zábradlí schodiště, okenní skleněná výzdoba a lampy. Především vstupní portál ze Spálené ulice od prvopočátku přitahoval pozornost, a v několika replikách se dokonce později objevil i mimo Prahu.

Palác Diamant představuje snad ojedinělý pokus přenést kubistické principy rovněž do interiéru. Podle projektu Emila Králíčka tehdy vznikly polygonální nárožní místnosti, jejichž vchody byly vedeny v úhlopříčkách. Dodejme, že architekt velice popudil aktivisty Klubu Za starou Prahu tím, že zvolil kubistické orámování sochy sv. Jana Nepomuckého vedle domu, v těsné blízkosti kostela Nejsvětější Trojice.

Praha 1–Nové Město
Jungmannova 9/22

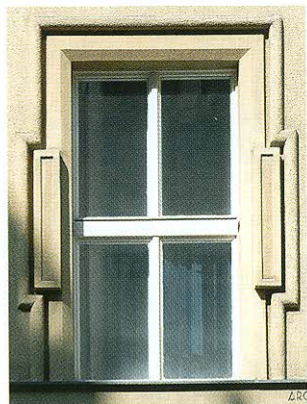

Bohumír Kozák
(1885–1978)

Tento středověký dům prošel rozsáhlou renesanční i barokní přestavbou. O jeho zcela zásadní proměnu se roku 1923 zasloužil **Bohumír Kozák**. Vyrůstal ve staré česko-bratrské rodině v Čáslavi, po celý život se proto řídil svěbytným žebříčkem hodnot, a díky tomu získal i řadu zakázek od této církve. Vystudoval České vysoké učení technické v Praze a byl žákem Josefa Schulze. Ve své tvorbě byl nejdřív ovlivněn dekorativním kubismem, než se z něho stal stoupenec funkcionalismu. Angažoval se v Klubu Za starou Prahu, například prosadil myšlenku Strahovského tunelu místo navrhovaného Malostranského a podařilo se mu zachovat přírodní břehy Kampy. Svými postoji a názory vyvedl tento spolek ze společenské izolace, neboť se o něm tradovalo, že je to pouze hrstka ukřižovaných staromilců.

Z pověření šestičlenné synodní rady Českobratrské církve evangelické Husův dům Kalich zvýšil o tři patra, rozčlenil ho dekorativní kubistickou římsou a šestiosou fasádu vyzdobil kubistickými prvky. Přestože nepatří mezi převratná díla umělecké avantgardy, na jedné z nejrušnějších pražských ulic zrcadlí dobový styl i poctivě odvedenou práci.

Husův dům Kalich v Jungmannově ulici nechala vybudovat Českobratrská církev evangelická. Synodní rada přestavbou původního objektu a následně i novostavbou nádvořího traktu ve třicátých letech minulého století pověřila Bohumíra Kozáka. K výzdobě průčelí použil nenápadné kubistické prvky, které vkusně korespondovaly se sochou Jana Husa z dílny sochaře Ladislava Kofránka.

Praha 1–Nové Město
Vodičkova 31/710

Tvůrce tzv. národního dekorativismu **Josef Gočár** u tohoto stylu dlouho nevydržel. Byl natolik silná a talentovaná osobnost, že zákonitě musel skončit u avantgardy, ať to byl konstruktivismus, nebo funkcionalismus. Pro úplnost dodejme, že ve dvacátých letech minulého století ještě vytvořil několik objektů ve stylu Legiobanka: Brněnskou banku (Jindřišská 15, Praha 1) nebo Anglo-československou banku (Hybernská 5, Praha 1) a její pobočky v Hradci Králové, Pardubicích a Ostravě; pro tuto bankovní společnost vystavěl rovněž nájemní domy.

Přestavba obchodního a nájemního domu pro vyhlášeného pražského cukráře Josefa Myšáka byla i pro Gočára výzva. Během dvacátých let minulého století se totiž při projektování vystřídalá slušná řádka architektů, než majitel domu roku 1922 předložil ke schválení barevně vyvedené plány fasády v rondokubistickém slohu. Příslušné dokumenty sice podepsal stavitel Josef Čapek, nicméně je nanejvýš pravděpodobné, že byly dílem Josefa Gočára. Jednak se o této skutečnosti zmiňuje ve svých, dnes ztracených pamětech samotný investor, a navíc jeho rodina dlouho opatrovala Gočárův návrh průčelí. Pražský magistrát se 6. září 1922 k návrhu vyjádřil takto:

„Fasáda, která schválena byla, běžně moderně upravena bude ve stylu nejmodernějším (Gočár – Janák) z umělého kamene v barvě šedočervené.“

Plasticky pojaté průčelí bylo dokončeno během jediného roku. Fasádu korunovaly obloukové štíty a členily polosloupky, celou plochu pokrývaly obloučky, válečky a další rondokubistické prvky. Ve stejném duchu byla koncipována i vrata. Osobitý příspěvek ke světoznámému fenoménu pražské kubistické architektury byl ve svém výrazu dokonce mnohem čistší než slavná Legiobanka.